

KOLONILIV I GODTHÅB . I

1903-1914

Af G. N. Bugge*

Ved århundredets begyndelse var Grønland for de fleste i Danmark noget uendeligt fjernt og fremmedartet. Kendskabet til Grønland var yderst begrænset.

Det var dog ikke så mærkeligt. Så sent som for 70 år siden forelå der kun et meget beskedent antal bøger, der på en letfattelig og anskuelig måde kunne give oplysninger om landets natur, befolkning og om de danske, der havde deres gerning i Grønland.

Det bør dog anføres, at søofficeren *E. Bluhme*, som i 1863/64 overvintrede i Godthåb, og *Fridtjof Nansen*, der overvintrede i 1888/89, begge ved deres hjemkomst skrev fortrinlige bøger med en skarp kritik af forholdene, men også med en forståelse af kolonigrønlænderne og i det hele taget om dagliglivet ved en koloni. Endvidere udgav *Signe Rink* i firserne og senere bøger, hvori hun levende fortalte om koloniliv i Grønland; i flere tilfælde var handlingen netop henlagt til Godthåb. Hun var født i Grønland og blev gift med inspektøren for Sydgrønland, dr. H. Rink.

Naturligvis var der også i pressen omtale af grønlandske forhold, men det var sparsomt og undertiden direkte vildledende som f. eks. ved en beretning om „Hvidbjørnens“ forlis i 1895.

Da mine forældre i 1897/98 var på permission i Danmark, oplevede jeg som 6-årig dreng en fremvisning af *naturfolk*, der var anbragt i lejre, hvor publikum kunne beskue dem og iagttage, hvordan de levede. Ved denne lejlighed blev jeg af en tante halet hen til en teltlejr med grønlandere og blev opfordret til at tale grønlandsk med dem. Det gjorde jeg og fik et venligt svar og et taknemmeligt smil. Set med vore øjne idag synes det nedværdigende på denne måde at *fremvise* mennesker. Men indstillingen i Danmark – og ikke mindst hos andre kolonimagter – var dengang helt anderledes end nu.

I 1903 flyttede min familie med jagten „Mathilde“ fra Nanortalik, efter at min far var blevet udnævnt til kolonibestyrer i Godthåb. Bortset fra et par permissionsår og et år ved Frederikshåb virkede min far her lige til 1922.

* Denne og en følgende artikel er i det væsentlige baseret på et foredrag, jeg holdt i Det grønlandske Selskab den 9. oktober 1969.

Det var en stor forandring for os at komme til Godthåb. Fra at sidde som eneste danske familie ved Nanortalik kom vi nu til en stor koloni med henved 300 indbyggere, hvoraf der var 20 danske fordelt på fem familier. For os børn var det noget ganske nyt, at der også var danske børn.

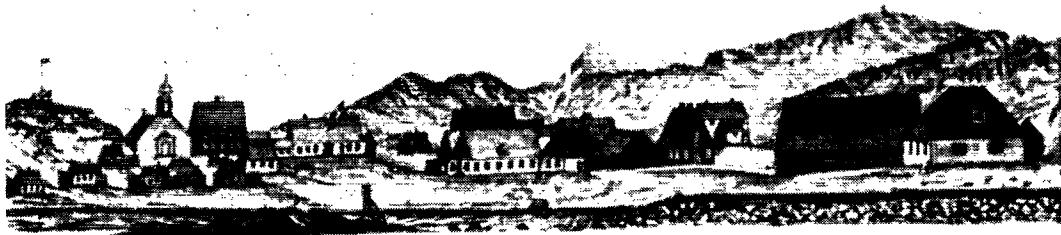
Den grønlandske befolkning her var gennemgående bedre oplyst, og en del forstod dansk. Her var nemlig flere fastansatte end ved andre kolonier, da der i Godthåb fandtes inspektorat med bogtrykkeri, lægevæsen og seminarium. Man mærkede en vis fremadstræben, der særlig gav sig udtryk i trangen til forbedring af de ydre kår. Vi fandt meget hurtigt gode venner. Flere blev venner for livet.

Bebyggelse.

Indsejlingen til Godthåb hører til de smukkeste i Grønland. I det store fjordkompleks skyder et næs sig ud flankeret af de skønneste fjelde: Sadlen, Store Malene og Hjortetakken. I et jævnt stigende dalstrøg – kolonidalen – lå der i 1903 kun en samling huse, der blev dominerede af kirken (opført 1849), præsteboligen (1847), et toetages hus, inspektørboligen (1831) og ved stranden bestyrerboligen (1728) og handelens gamle huse. Det var kolonien *Godthåb* med sit grønlandske navn *Nûk* – næsset. Idag Grønlands hovedstad.

Vi boede i bestyrerboligen – Hans Egedes gamle hus; i samme bygning havde volontæren et par værelser. Gårdspladsen var omgivet af *tømmerværkstedet med bagestue* (1892) og gedestalden. Bagved lå den gamle *assistentbolig* (1833) også kaldet „qivitokhuset“ (qivitok = fjeldgænger eller spøgelse), her boede assistent Binzer med familie, kort efter afløst af assistent Hastrup. I umiddelbar nærhed af dette lå *Lars Møllers hus*. Lidt længere oppe ad kolonivejen fandt man inspektørboligen, hvor O. Bendixen, Sydgrønlands inspektør, residerede med sin husbestyrerinde. Her var et drivhus med modne ribs, som vi børn fik lov til at smage et par stykker af. Ganske nær ved lå præsteboligen, hvor den unge dynamiske præst og seminarieførstander, C. W. Schultz-Lorentzen, boede på 1. sal. I stueetagen lå seminariet. – Skrås overfor inspektørboligen sås endnu *Kleinschmidts gamle hus*, som han selv lod bygge i 1860, og lige ved siden af lå *lægeboligen* (1876). Begge disse huse nedbrændte totalt i januar 1907. Dr. Gustav Koppel og hans søster blev reddede i sidste øjeblik. Lægen fik anvist bolig i den kort forinden opførte assistentbolig i nærheden af landingspladsen. Indehaveren af Kleinschmidts hus – enken Johanne Berthelsen – fik for grunden tilkendt en erstatning på kr. 15,- med påbud om at bygge et stykke længere fra inspektørboligen formentlig af hensyn til brandfaren.

Ikke langt fra lægeboligen lå *Grønlands første sygehus* bygget i 1856 på samme sted, hvor en tidligere inspektørbolig havde ligget. Da vi kom til Godthåb, fungerede sygehuset endnu som et minde om svundne tiders syn på de krav, man dengang stil-

Godthåb efter akvarel af Mads Lyng 1879. Til venstre for inspektørboligen lå endnu Kleinschmidt's hus ved siden af lægeboligen, hvis tag man aner, medens det gamle sygehus ses til højre op imod inspektørvarden. Handelens »gammelhuse« langs stranden blev dog før 1903 suppleret med enkelte nyere huse.

lede til et sygehus i Grønland. Omkostningerne skulle holdes nede på et minimum, og det sørgede man for. Således har dr. Bertelsen – senere medicinalkonsulent for Grønland – under et besøg i Godthåb i 1902 givet en udførlig beskrivelse af sygehusets indretning. Her skal blot anføres, at inventarielisten i dette år omfattede: 2 sengesteder, 1 madras, 9 tæpper, 2 kranse, 1 træbord, 1 skab, 2 badekar, 4 spytteglas, 1 bækken, 3 jernpander, 4 træskinner og en frakturmaskine. Og, tilføjer Bertelsen, „hverken mere eller mindre“; de anførte spytteglas fandtes *kun* på listen. Egentlige senge var der ikke, patienterne måtte ligge på en briks.

Til vor store overraskelse var man ved vor ankomst i fuld gang med at bygge et nyt sygehus ikke langt fra det gamle, der uden overdrivelse var blevet utidssvarende. Det ny sygehus gjorde god gavn til 1930, da distriktssygehuset ved foden af kirkebakken blev opført.

Det første sygehus fra 1856 blev senere i en årrække anvendt til landsarkiv. Sygehuset fra 1903 blev lærerbolig fra 1930, medens det tredje sygehus siden 1968 er blevet indrettet som plejehjem for kronisk syge. Idag virker Dronning Ingridshospital også som distriktssygehus.

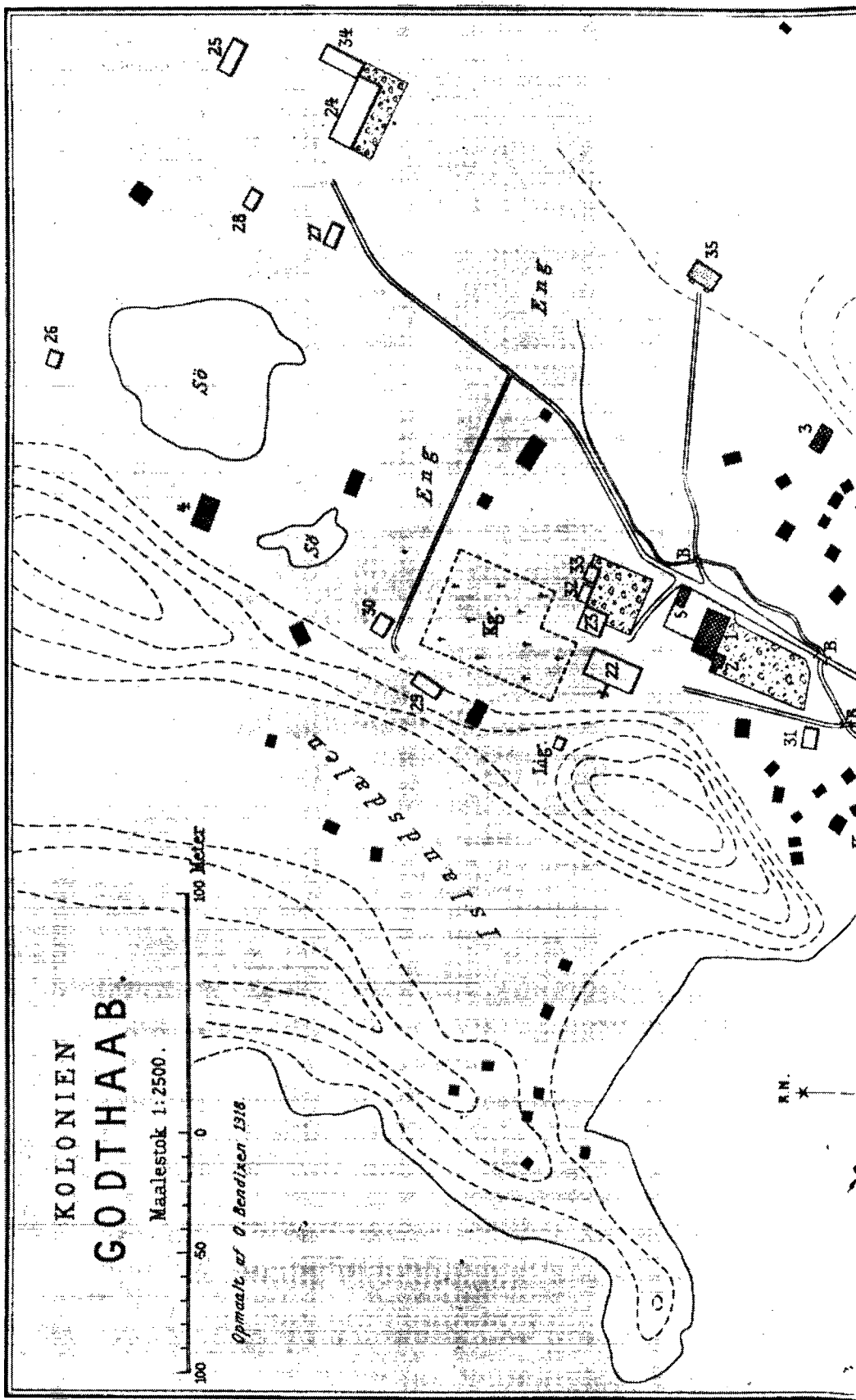
Et godt stykke oppe i kolonidalen ved en lille sø, lå en moderne bygning, *bogtrykkeriet*, bygget i 1895. Det var meget spændende at komme indenfor her. Den gamle håndpresse af træ var nogle år i forvejen blevet afløst af en jernpresse. Her residerede *Lars Møller* – Rinks berømte lærling, – her redigerede han „*Atuagagdliutit*“,

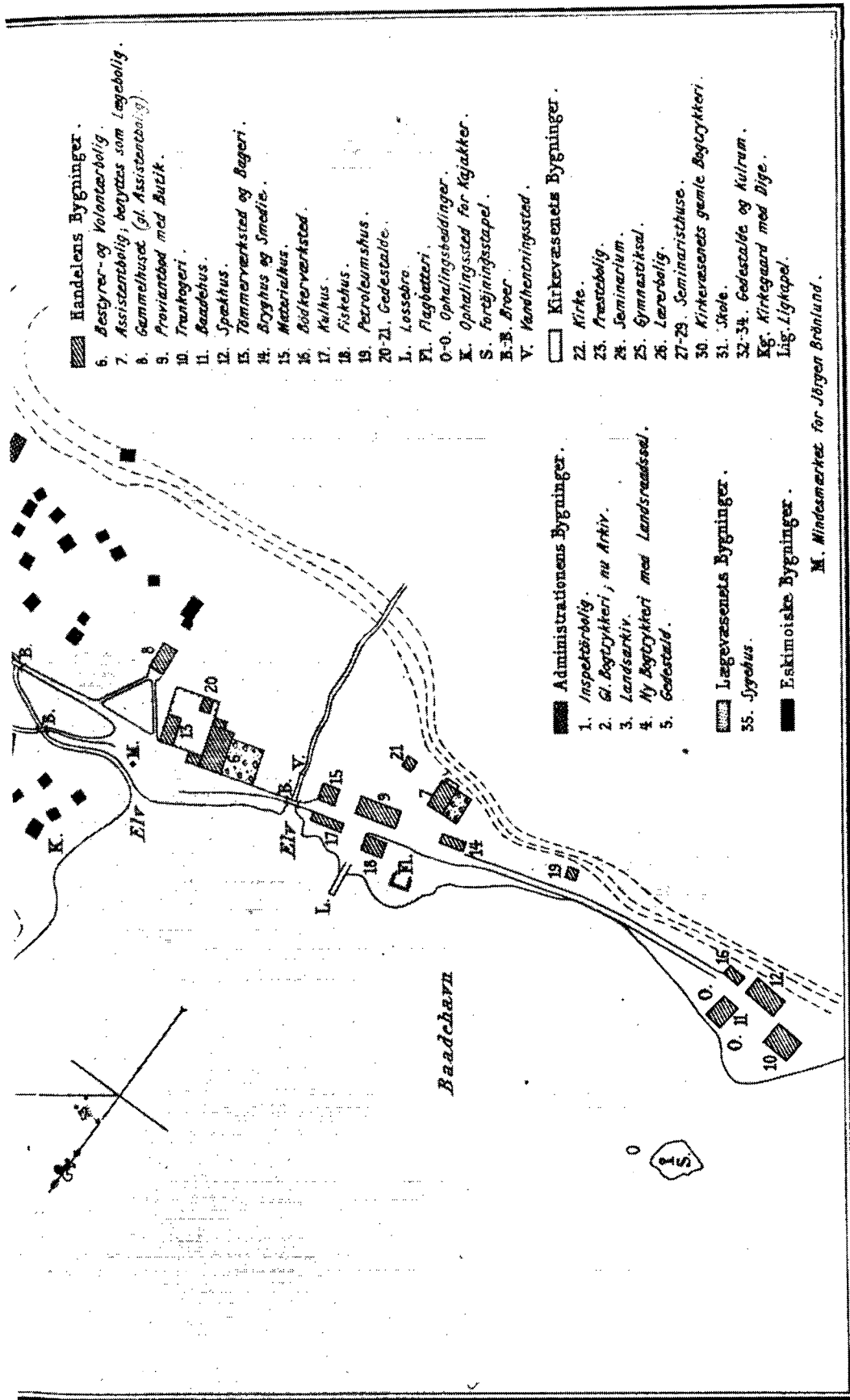
KOLONIEN GODTHAAB.

Maaletok 1:2500.

100 50 0 100 Meter

Opmaakt af O. Bendixen 1918

skrev artikler, tegnede, fremstillede illustrationer og sørgede selv for trykningen. Ja vist var det en oplevelse for en dreng at få lov til at komme på besøg her, man havde ubevidst fornemmelsen af, at teknikken var på vej. – I samme bygning lå „*Godthaabs photographiske Anstalt*“, som blev ledet af Lars Møllers søn *John Møller*. I atelieret hang det store baggrundstæppe og foran dette stod konstant en stol. Begge dele er gået igen på utallige fotografier.

Udenfor bogtrykkeriet lå søen, hvor man om vinteren løb på skøjter. For os, der kun gik med kamikker, bestod skøjterne af et skøjtejern kilet forsvarligt ind i en træklods. De måtte surres godt fast på foden. Om sommeren blev der på søen foretaget de første spæde forsøg på roning i kajak, inden man begyndte i havnen.

Terrænet på den anden side af søen var endnu i 1903 ubeboet. Først i 1907 blev et nyt *seminarium* opført her med en *gymnastiksal*. Det var en imponerende bygning, i mange år Grønlands største og blev af datiden karakteriseret som „paladslignende“.

Godthåbs *skolebygning*, som lå i nærheden af inspektørens have, stammede fra 1862 og anvendtes i mange år som skole. Inventaret var gammeldags; her måtte spares. Det meddeles således i 1907, at kun borde og bænke til større skoler måtte udsendes, medens inventar til mindre skoler skulle forfærdiges i landet. Senere påbydes det, at der efterhånden opføres nødtørftshuse ved skolerne. Det var da et fremskridt.

Når man fra skolen gik ned ad vejen forbi bestyrerboligen, førte der en bro over elven, og man kom ind i området med handelens „gammelhuse“, der dengang som idag havde sin særlige charme. Til venstre lå *materialhuset* ombygget i 1852 på samme grund, hvor den første – meget beskedne – kirke var blevet opført i 1758, flere år efter Hans Egede havde forladt landet. Man benyttede iøvrigt mursten fra den gamle kirke, i hvis umiddelbare nærhed kirkegården fra koppeepidemiens tid lå. På et gammelt maleri af Godthåb fra 1879 udført af Mads Lynge og udgivet som julekort i 1967 af Grønlands Radioavis tillægges materialhuset navnet som „*Hans Egedes kirke*“. Her går man måske noget for vidt i sin iver for at dyrke gamle minder. Det bør også bemærkes, at man i teksten til dette billede har forvekslet lægeboligen med det gamle sygehus. Materialhuset anvendtes som sådan i ca. 70 år for en overgang at ende som bageri.

Modsat materialhuset lå ned mod stranden et *kulhus* (1882) og lidt længere henne på modsatte side ved landingspladsen var den karakteristiske *proviantbod med butik* (1850) bygget af træ. Det var naturligt et meget yndet samlingssted, når der blev handlet. Indpakningspapir var endnu ukendt, man klarede sig med tørklæder, eller hvad man havde med til at anbringe varerne i. Lige modsat proviantboden i nærheden af flagbastionen blev der senere bygget et fiskehus (1913), da fiskeriet lige var begyndt. Syd for de to sidstnævnte huse havde man i 1906 opført en ny

Spækhuspynten. Nærmest bødkerværksted, derefter spækhus og bådehus, i baggrunden trankogeri. Godthåb ca. 1905.

assistentbolig, der, som allerede omtalt, blev *lægens bolig* helt ind i vor tid. Placeringen havde trafikalt set passet bedre til sit oprindelige formål. Der var dengang langt til sygehuset. Ud for lægeboligens have lå *bryghus* og *smedie* (1848) opført af brædder. På vejen ned til havnepynten blev der omkring 1911 bygget et *petroleumshus* af hensyn til den stigende motorbådstrafik. Ved den sydligste del af bådehavnen ved spækhuspynten lå *bødkerværkstedet* (1887) opført af sten, *bådehus* (1839) af brædder, *spækhus* (1888) af sten og endelig *trankogriet* (1850) også med mure af sten. Her endte kolonivejen med disse ejendommelige og maleriske gamle bygninger.

De gamle bygningers placering med årstal for opførelse er baseret på O. Bendixens opmåling i 1918 og hans topografiske oplysninger. Hvad der senere skete med disse huse, hvoraf en del heldigvis er bevarede, ligger udenfor en beskrivelse om tiden 1903–14.

I et dalstrøg mod øst parallelt med kolonidalen lå *Ny Herrnhut*, hvis grønlandske navn *Nôrdlît* – de yderstboende på næsset – blev entydigt med *Tyskerpladsen*. Her havde herrnhuterne siden 1733 haft deres missionsstation lige til 1900. Brød-

Interiør fra Islandsdalen i Godthåb.

Fotograferet af K. Bugges søster Inger Bugge august 1913. Det kgl. Biblioteks billedsamling.

renes kirke- og missionshus havde igennem de mange år været ude for adskillige ombygninger og forandringer. – Her boede i 1903 pastor K. Wassmann, der i 1904 blev afløst af pastor C. F. Wagner. Den smukke gamle bygning blev nu skiftevis anvendt som bolig for præst eller seminarielærer, indtil det ny seminarium kom og frigjorde lejligheder i den gamle præstebolig. Idag er herrnhuternes gamle hus indrettet til landsmuseum.

Den oprindelige *bebyggelse* af danske og grønlandske huse lå naturligvis ved vandet. Det var ikke tilfældigt, at man havde været tilbageholdende med at bygge langt fra kolonihavnen, for vejen *var* dengang besværlig, når alt byggemateriale, varer og brændsel måtte slæbes eller køres på små kærre eller slæder, der blev trukket eller skubbet af mandskabet, ligesom tønder blev trillet den lange vej. Slædehunde fandtes som bekendt ikke i Godthåb, heller ikke hesteforspand endsige biler. Transport var et problem.

Grønlanderbyen var endnu i 1903 delt mellem det egentlige Godthåb – Nûk – og Ny Herrnhut – Nôrdlît. Der skete dog i disse år en gradvis tilflytning fra Ny Herrnhut til Islandsdalen bag ved Kirkebakken. De sidste flyttede omkring 1914,

*Endnu var der konebåde ved Godthåb.
(Det kgl. Biblioteks billedsamling).*

Foto: Inger Bugge, 1913.

så var det tidligere så tæt bebyggede Ny Herrnhut blevet mennesketomt. Disse tilflyttere, der stammede fra den herrnhutiske menighed, fortsatte i flere år med at benytte tyske ord for de højere talværdier i stedet for de danske.

Ifølge oplysninger fra omkring 1917 fandtes der i Godthåb ialt ca. 47 grønlænderhuse, hvoraf 10 var „danskbyggede“ med to eller tre stuer, medens resten af husene kun havde eet opholdsrum. Heraf var en halv snes huse med tag af græstørv, disse huse lå for de flestes vedkommende i Islandsdalen.

Hvem boede nu i disse huse? Ca. halvdelen har været beboet af erhververne – fangere og enkelte fiskere – de øvrige af fastansatte og andre. Sælfangst var endnu et hovederhverv, det var i tilbagegang, medens fangst af hvidfisk – en mindre hvalart – netop i disse år var blevet mere almindelig ved Nordlandet på den modsatte side af Godthåbsfjorden. Også anden hvalfangst fandt endnu undtagelsesvis sted. Jeg husker en efterårsdag i 1904, hvor der blev gjort anskrig. Der var set pukkelhvaler – qeporqat – på fjorden. Et par robåde – slupper – blev bemanded, og lidt senere hørte man et jubelskrig – erqorpå –, de havde ramt den sovende hval ved med håndkraft at støde en harpun i dyrets hjerte. Den blev bugseret ind ud for flagbastionen

ved højvande, og ved ebbe var man i fuld gang med de lange flenseknive. – Det var før den tid, da hvalfangst i en række år systematisk blev organiseret ved hjælp af en særlig udrustet hvalfangerbåd (Sonja).

Kajakker var der endnu en del af. Seminariet alene rådede over henved 20 kajaker til øvelsesbrug. Men konebåde var allerede i aftagende. Man manglede skind. Derfor måtte man gå over til de små jagtpramme af træ – umiaussârqat. Trods de ikke altid gode fangstforhold lå dog en grønlandsk families kontante gennemsnitsindtægt ved Godthåb på omkring 350 kr. årlig – væsentlig højere end ved noget andet sted i Sydgrønland. Dette skyldtes de mange fastansattes og lejedes indtægter.

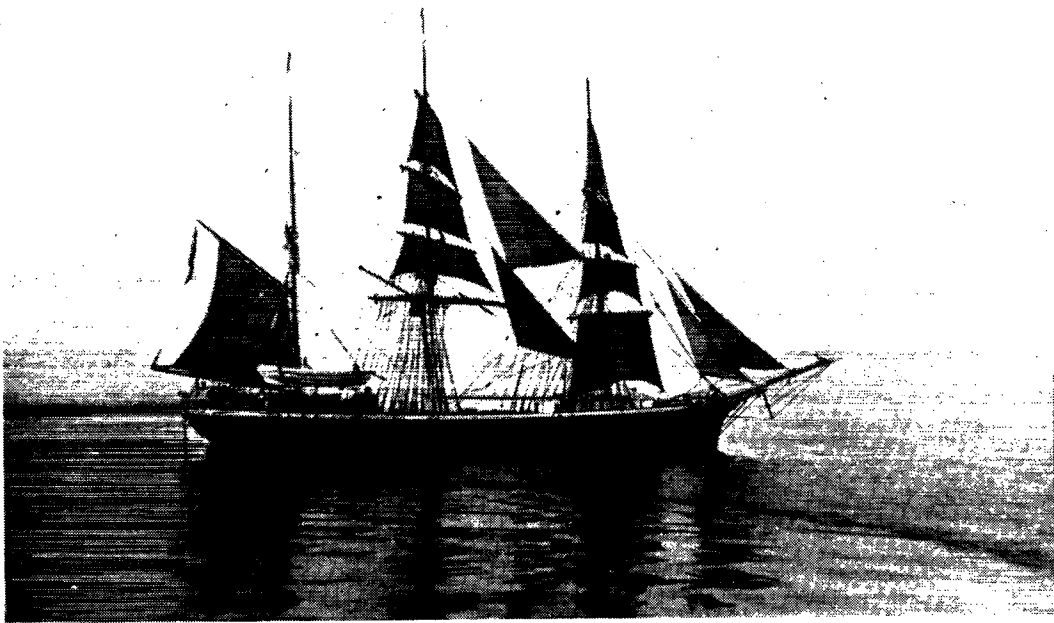
Den relativ tætte bebyggelse virkede ikke befordrende på de *sanitære* forhold. Den lille elv eller bæk, der løb gennem kolonien lige øst for inspektørboligen og passerede en række grønlænderhuse, blev trods forbud nu og da benyttet til drikkevand. Det var derfor naturligt, når det i 1907 blev påbudt, at spyttebakkerne fra kirken ikke måtte udtømmes i dette vandløb. Koloniens vandforsyning skete normalt fra elven – kugssuaq – der kom fra den store mose, hvor Godthåbs moderne bykvarter nu ligger. Den havde sit udløb i kolonihavnen umiddelbart ud for bestyrerboligen. Omkring 1917 karakteriserer inspektør Bendixen drikkevandet som godt, måske dog lidt mudret ved forårstid.

Om vinteren var det meget besværligt at få vand, efterhånden som elven frøs til, og der måtte holdes et vandhul åbent dybt nede. Alt vand til husholdningerne måtte transporteres i spande eller i andre beholdere ofte ret langt, for derpå at blive påfyldt en vandtønde, der som regel stod i køkkenet. Hertil kom, at hundene ikke alene ville drikke vand fra samme sted, men også var med til at „makadamisere“ omgivelserne. Disse mange hunde var, som allerede nævnt, ikke slædehunde, men hunde af de mest ubestemmelige racer – hovedsagelig sorte, de blev nemlig holdt for skindenes skyld til kantning af anorakhætte og ærmer. Der blev truffet en række bestemmelser om hundeholdets begrænsning også af hensyn til de danskes gedehold.

Havneforhold.

Havneforholdene var langt fra ideelle. Den iøvrigt fortrinlige skibshavn lå 1,5 km fra selve kolonien, og hertil førte en sti, omtrent hvor den nuværende skibshavnsvej går. Kolonihavnen var derimod ikke mulig at benytte til større fartøjer, ganske særlig når sydvesten satte ind. Alle varer til og fra skibshavnen måtte derfor transporteres pr. storbåde, der blev roet frem og tilbage. Det var besværligt, møjsommeligt og kostbart.

De vanskelige havneforhold blev et stående samtaleemne. „En havn så god som Karrebæksminde, ved Godthåb findes ingensinde“ lød det i en neuruppin ved en

*Barken »Thorvaldsen« på Københavns red
på vej til Grønland (marts 1925).*

Foto: G. N. Bugge.

sammenkomst i 1904. Der blev imidlertid taget et initiativ fra København i 1907, idet premierløjtnant Borg blev sendt til Godthåb for at foretage undersøgelser på Nordlandet af Faltings havn ved Nepisatsundet med henblik på eventuelt at flytte Godthåb til dette sted. Samme år var indenrigsminister Berg på rejse i Grønland også herude for at se på mulighederne. Da handelschef Wesche, som ledede KGH i et par år, i 1909 kom til Godthåb, blev der foretaget en tur over til Nordlandet for på stedet at undersøge lokaliteterne. Jeg fik lov til at være med. Det var meget interessant. Havneforhold, eventuelle byggepladser og vandproblemet blev grundigt undersøgt. Der kom dog intet ud af det hele. Man drømte ikke om, at havneproblemet blev løst derved, at Godthåb byområde en skønne dag udstraktes til også at omfatte den udmærkede skibshavn.

Besejlingen

blev hovedsagelig foretaget af sejlskibe. I 1911 ejede KGH 12 skibe med 2334 reg. tons (3 dampskibe*, 3 barkskibe, 4 brigger og 2 galeaser). Til sammenligning

* »Hans Egede«, »Godthaab« og »Fox I« (anvendtes som kystdamper 1905–12).

*Ombord på »Hans Egede« på dens jomfrurejse fra Grønland 1905.
Siddende fra venstre: Nielsen, den sidste danske fartøjsfører ved Godthåb, pastor Frederiksen
og stående Karl Chemnitz og kontorchef Krenchel.*

tjener eksempelvis, at M/S „Frida Dan“, som *et* af de mange skibe, der idag be-
sejler Grønland, måler 2640 bruttotons med 3250 d. w. — Fra 1906 til 1910 lå det
årlige gennemsnit af skibsrejser til Grønland på 14. Heri er ikke medregnet rejser
til Ivigtut, der i samme periode besejledes lige så hyppigt som det øvrige Grønland.

Det var derfor ikke så mærkeligt, at det var en stor begivenhed, da den lille dam-
per „Godthaab“ i april 1904 kom på havnen. De fleste danske tog med om bord, vi
børn kom også med. Enhver form for undervisning blev standset. Vi så med ære-
frygt på skibets fører, kaptajn Bang, der i sin fine uniform promenerede på vejen.
Han var dagens mand. Dagens kvinde var vor ny lærerinde frk. Emmy Elliot, der
kom med skibet. Hun blev senere gift med inspektør Bendixen.

Den helt store oplevelse var imidlertid, da „Hans Egede“ på sin jomfrurejse i
april 1905 ankom til Godthåb. Det var et ståldampskib med moderne bekvemmelig-
heder. Daværende kontorchef Krenchel i direktoratet var med frem og tilbage. Jeg
overværede den tale, han holdt i kahytten i anledning af skibets første rejse til Grøn-
land. Han oplyste, at skibet havde kostet den uhyre sum af henved 500.000.- kr.

Anskaffelsessummen blev afholdt af driften over årene 1904/05 og 1905/06. På skibets tilbagerejse til København var jeg med som passager. Det første år foretog den tre rejser og senere fire hvert år. En ny tid var begyndt med en vis regelmæssig rutefart mellem Danmark og Grønland. Man kunne nu let tage frem og tilbage i løbet af en sommer.

Der tales politik i Godthåb.

Godthåb omkring midten af forrige århundrede er ofte blevet karakteriseret som en *ravnekrog*, men takket være Rink med konsortier blev der som bekendt herfra gennemført skelsættende fremskridt, der fik en afgørende betydning for landets udvikling. I de sidste tyve år af 1800-tallet var Rinks ubarmhjertige modstander, senere indenrigsminister Hørring, kommet til roret og havde benyttet sin indflydelse til at sabotere planlagte fremskridt. Der var indtrådt et dødvande i udviklingen. Med en vis ret kunne *Godthåb* også ved dette århundredes begyndelse betegnes som en *ravnekrog*, hvor tiden stod stille. Jeg kan huske, hvordan herrerne efter at have be-

Tarokspil i inspektørboligen. Omkring bordet fra venstre: inspektør Bendixen, dr. Koppel og pastor Schultz-Lorentzen. Stående: pastor Wagner.

Foto: John Møller, 1905.

gyndt at drøfte verdenspolitik naturligt gik over til dansk indenrigspolitik, hvor systemskiftet gav håb for fremtiden, for derefter at slutte med Grønlandspolitik, og her svirrede det med navne som Rink, Hørring, Stephensen og Ryberg. Bølgerne gik ofte meget højt, man var selvfølgelig ikke enige. Jeg forstod ikke helt, hvad det egentlig drejede sig om, men jeg var fuldstændig klar over, at der var en latent spænding, og at der faktisk bestod et bestemt modsætningsforhold mellem inspektør Bendixen på den ene side og pastor Schultz-Lorentzen og doktor Koppel på den anden side. Inspektør Bendixen måtte som direktoratets øverste repræsentant i Godthåb holde på de bestående anordninger, medens de to andre faktisk løb storm imod de forældede og efter deres opfattelse meningsløse bestemmelser vedrørende forstanderskaberne. Striden var dog ikke værre, end at de på det tidspunkt godt kunne komme selskabeligt sammen og hygge sig ved et slag tarok.

Men resultatet af denne spænding blev alligevel signalet til gennemførelsen af den ny lov af 1905 om kirke og skole, hvorefter missionen i Vestgrønland ophørte, den forlængst nedlagte provstestilling genindførtes (pastor Schultz-Lorentzen udnævntes til provst), og siden kom loven af 1908, som senere skal omtales. Godthåb var atter blevet et udgangspunkt for nye ideer.

Christian d. IX 40-års regeringsjubilæum d. 15. november 1903.

Jeg kan tydeligt huske, hvordan dette jubilæum blev fejret i Godthåb, men for at give et samtidigt mere fuldstændigt billede af begivenheden foretrækker jeg alligevel at holde mig til et langt brev, som min mor skrev til Danmark om dagens forløb.

Direktoratet i København havde givet en særlig instruks om, hvad der skulle foretages. Om morgenen gik alle flag til tops samtidig med, at der blev saluteret med kanoner fra flagbastionen. Hele befolkningen fik udover det sædvanlige traktement ved festlige lejligheder, som bestod af gryn, ærter og hårdt brød, desuden tildelt kaffe, cigarer og julekage. Efter den danske gudstjeneste om eftermiddagen, den grønlandske var sandsynligvis holdt om formiddagen, samledes de danske til kaffe i præsteboligen, og herfra blev der fra 1. sal kastet figurer i grams til de grønlandske børn. Om aftenen blev der affyret et fyrværkeri forberedt og dirigeret af fotograf John Møller. — Derefter blev der danset i tømrerværkstedet, som i samme anledning var blevet festligt smykket med et stort transparent med kongens navnetræk, krone m. m. Væggene var pyntet med flag. For vinduerne var der ophængt gardiner klippet af kulørt papir. Musikken bestod af harmonika og violiner. Grønlænderinderne var i deres fineste puds, og humøret var strålende. De danske, der var gået derind for blot at se derpå, blev hurtigt smittede af stemningen og deltog også livligt i dansen. Godthåberne dansede ualmindeligt smukt, det var en fornøjelse at se, hvor let og elegant de førte sig. De holdt mest af de danske danse i stedet for de mere støjende grøn-

Samtlige danske i Godthåb foran præsteboligen efter kirkegang i april 1905. Stående øverst til venstre: pastor Schultz-Lorentzen, i midten inspektør Bendixen i uniform og til højre bestyrer Bugge og pastor Wagner og allerøverst assistent Hastrup. Midt i billedet dr. Koppel og fartøjsfører Nielsen. Koloniens damer og børn.

landske danse. De danske fulgte med over i bestyrerboligen, og senere mødte nogle seminarister op udenfor med basuner og overraskede ved på melodien „Vift stolt på Kodans bølge“ at afsynge en særlig til kongens ære digtet sang. De blev inviterede med ind til kaffe og grønlandsk bærvin.

Hvert år på kongens fødselsdag mødte alle embedsmænd op hos inspektøren, hvor majestætens skål blev drukket i champagne, medens befolkningen som sædvanlig fik det faste traktement, som allerede omtalt.

Fester, karneval og koncerter.

Når sidste post var afsendt til Danmark om efteråret, gik man i vinterhi. Der blev klistret papirstrimler for vinduerne. Der faldt ro over gemytterne. Man forberedte sig nu til den lange vinter uden spor af forbindelse med den øvrige verden indtil april, når skibene begyndte at indfinde sig. Først måtte man tænke på den forestående jul – den dejlige grønlandske jul – som så ofte er blevet beskrevet. I

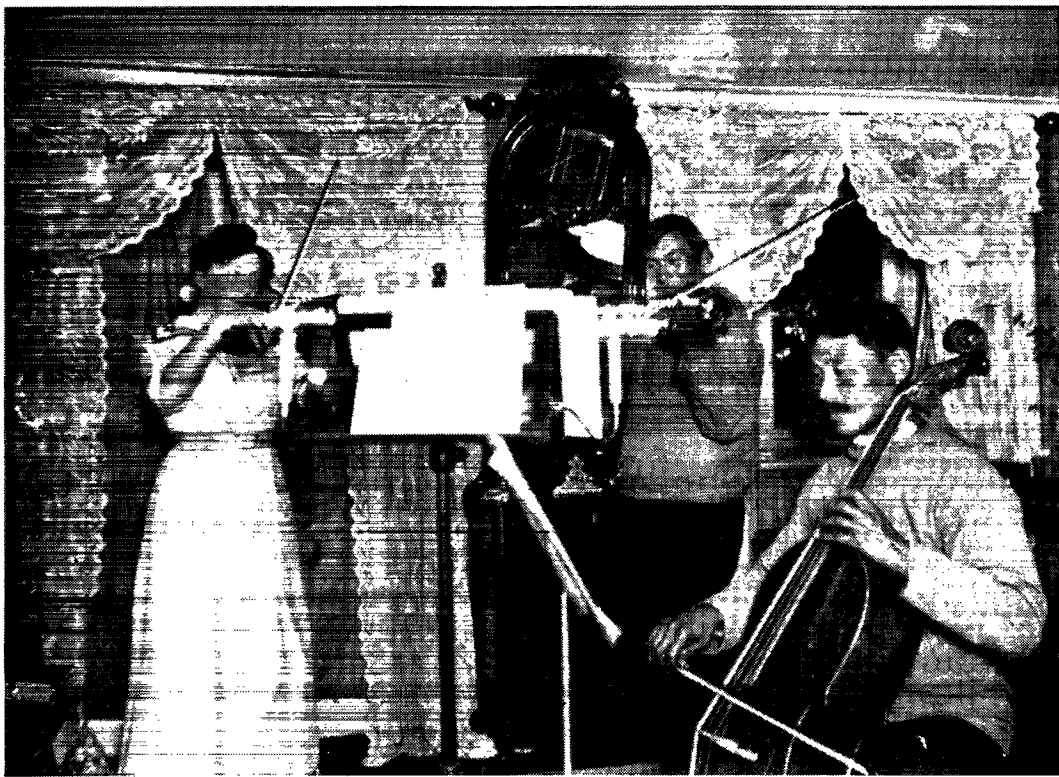

Karneval på seminariet d. 22. februar 1909. I bageste række fra højre: organist Jonathan Petersen og kateket Niels Lyng. Midt i billedet provst Schultz-Lorentzen med sin frue til venstre. Nederst til venstre: K. Bugge og fru Bugge som den store Bastian. Foto: John Møller.

bestyrerboligen fik min mor travlt, der skulle bages julekager til alle børn ved kolonien. Juletræet var en granstage, hvorpå der blev indpodet enebærkviste; det blev alligevel det dejligste juletræ. Festlig kirkegang, julesang julemorgen udenfor vinduerne, mange sammenkomster der sluttede med nytårsfester. Første jul havde vi inviteret alle 14 seminarister plus kateketer. Der blev serveret 14 stegte edderfugle foruden smørrebrød. Alt blev fortæret. De unge seminarister havde en glubende appetit.

Efter jul og nytår begyndte man så småt at tænke på fastelavn, hvor der altid plejede at ske et eller andet. Endnu var lokaleforholdene meget begrænsede. Det første karneval, jeg var med til, fandt sted i inspektørboligen i 1905, hvor alle danske og enkelte grønlændere optrådte i mere eller mindre fantastiske dragter.

I 1908 var „Hans Egede“ kommet til at ligge i havnen i påsken, og i den anledning var der arrangeret koncert for grønlænderne i seminariets gymnastiksal. Bestyrerfruens klaver var pr. slæde blevet transporteret den lange vej til seminariet. Først spillede min mor og frk. Astrid Møller – senere gift med Johannes Balle –

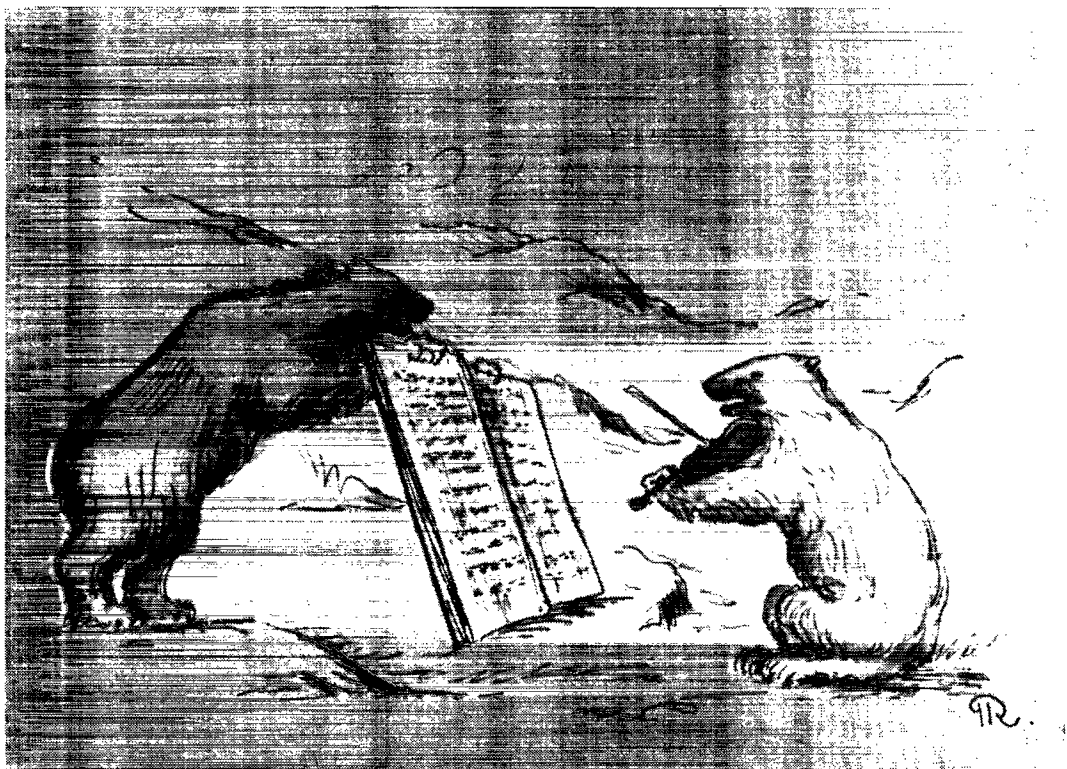

Bestyrboligen blev i en periode kaldt for det musikalske hus. Her ser man fru Bugge, Peter Rosing og Jonathan Petersen under en musikaften i dagligstuen. Det kgl. Biblioteks billedsamling. Foto: Inger Bugge, august 1913.

firhændig på klaveret, derefter var der et kor af seminarister, og endelig spillede min mor og seminarielærer Gandrup violin og klaver. Grønlandske skolebørn sang flerstemmigt, og til slut var der strygekvartet af læreren med tre seminarister. Grønlænderne klappede som gale, beretter min mor. De danske sad i pulpituret sammen med officerer og mandskab fra „Hans Egede“. Det var den *første* koncert, der fandt sted i Grønland. Begejstringen var ganske overvældende. En gammel kone sagde til min mor: Ja, at en mand kan spille, undrer mig *ikke*, men at en *kvinde* kan spille sådan, *det* havde jeg aldrig troet. Enkelte udtalte, at bestyreren i sin glæde over sin kones præstation burde have givet kaffe til alle i kolonien.

Et par dage senere var alle danske inviteret til middag ombord på skibet – og tænk, der blev danset ved *elektrisk* lys.

I 1909 blev det første store karneval afholdt i seminariets gymnastiksal. Alle seminaristerne var med. Provst Schultz-Lorentzen var udklædt som konge med krone og purpurkåbe. I vinteren 1910 var der også karneval på seminariet, hvor jeg var

*Peter Rosing sendte min mor denne lille akvarel med »bjørnekoncert« som julehilsen i 1911.
Format 11×14 cm. I G. N. B.'s eje.*

med. Endelig skal omtales, at der ved nytårstid i 1911 var koncert, og til fastelavn samme år opførte seminaristerne for første gang på *grønlandsk* to komedier, nemlig en „Dukkekomedie“ af Hostrup og „Fyrtøjet“ af H. C. Andersen. Forestillingerne vakte stor jubel, og befolkningen fik lejlighed til at overvære disse fordelt på tre gange. Noget lignende skete også de følgende år. Befolkningen blev draget ind i en hel anden forestillingsverden. Det var noget helt nyt.

Når det var muligt at gennemføre disse forestillinger, skyldtes det, at lokaleforholdene var blevet betydeligt forbedrede, efter at gymnastiksalen kunne benyttes. Det bør også tilføjes, at i denne periode var det en stor vinding, at særlig de udsendte danske seminarielærere – først Gandrup og senere Røjkjær – havde en levende interesse for musik. Der gennemførtes et fortrinligt samarbejde med den meget begavede og dygtige grønlandske komponist og organist Jonathan Petersen, der havde fået sin videreuddannelse i København hos selveste Laub. Det bør måske lige tilføjes, at i mange år var der kun ansat een dansk seminarieuddannet lærer i Godthåb.